

Недавно је министар спољних послова Руске Федерације Сергеј Лавров рекао да и међународна и унутрашња политика морају да буду вођене моралним и етичким вредностима, додавши да такве вредности деле велике светске религије. Свакако да је овај врсни дипломата имао пуно разлога да ово изјави, уверен да се без ових вредности не могу градити коректни односи унутар једног друштва, нити у међународним односима. Но, оставимо г-дина Лаврова да он ту изјаву једног дана можда и поткрепи конкретним примерима из међународне праксе.

А да ли има морала у политици, мишљења се разликују. Рекао бих и да га има и да нема. Све зависи од тога како се схвата и спроводи политика у појединим друштвима, од њиховог цивилизацијског развоја, степена демократичности, опште културе, па и менталитета одређене средине, а понајвише од тога да ли одређено друштво толерише неморал у политици и како му се супротставља. Уверен сам да политика без морала води у регресију, конфликте и озбиљне проблеме друштва уопште.

У нашој средини, код обичног грађанина у последњих двадесетак година као да преовлађује мишљење да су морал и политика две неспојиве категорије. Чак сам наилазио на не тако ретка мишљења да се немали број наших политичара, уз часне изузетке, понаша тако да „загађује“ наш политички живот, дозвољавајући себи да се као политичари понашају на начин како се у принципу не би понашали у приватном животу. Откуда таква перцепција „слике српског политичара“, тема је озбиљног

Пише: Радоман Јовић
уторак, 08 јануар 2013 04:03

мултидисциплинарног истраживања. Посебно је питање да ли се она уклапа у већ створени стереотип „балканског политичара“, са којим се поодавно оперише у неким западним круговима. Један западни дипломата, са службом у Београду деведесетих година, окарактерисао је тип балканског политичара речима: Ми преговарамо са њим, он нас лаже; он укапира да и ми схватамо да нас лаже и да себе хвата у лажи, али и даље наставља да нас лаже и нимало се не зацрвени. Други пак, после неколико чаша вискија, са подсмехом каже: једно нама говоре тајно, а лажу нас, друго свом народу јавно, а лажу га такође. На ту тему и Викиликс се оглашавао.

Шта се сматра неморалним у политици у Србији, разликује се мишљење обичног грађанина и политичара који се већ опробао у неким поступцима тешко спојивим са моралом. Преласком са једног у други друштвени систем, не само деведесетих већ и после тзв. демократских промена, настао је немали хаос у схватању етике и морала у политици, али и у друштву уопште. У условима наметнутог шаблона транзиције политичког и економског система, уз пљачкашку приватизацију и неолиберални капитализам у економији, са примесама неоколонијализма, уз некритичко прихватање тзв. западних вредности, на велика врата су избачене многе моралне вредности српског традиционалног друштва а на мала врата унети су и усвајани пороци са разорним ефектима на морал и етику у многим слојевима нашег друштва.

Какав је морал политичара који су, бавећи се политиком као професијом стварајући тако привилеговану политичку класу, некада без дана раног стажа у струци, у патикама и фармеркама, обитавању на „теткином каучу“ или шверцујући у земљу препуне торбе Сорошових и ЦИА долара ради рушења режима на улици (наравно требало га је рушити али легалним средствима), а из земље џакови на Кипар, постајали за кратко време богати људи, „бизнисмени“, а неки и са дебелим банковним рачунима и вредним акцијама. Многи улете (било их је кажу и са калашњиковима или кроз кризне штабове) у високу политику из ђачке клупе и тако цео радни век до пензије, а неки настављају и даље све до „иловаче“, ускраћујући шансе младима, који беже главом без обзира у иностранство. Какав је морал политичара који свесно обмањују грађане пред изборе разноразним нереалним обећањима (лепеза је веома широка од оних 1.000 евра бесплатних акција и још се хвале да су свесно лагали да би „лобировали“ за избор свог кандидата за шефа државе, преко европских интеграција, КиМ, отварања 200.000 нових радних места, стотина километара нових путева, бољег стандарда и много којечега другог) само да би засели у фотеље или сачували постојеће. Какав је то (не)морал у политици ако је Србија осиромашила, а политичари се обогатили.

Политичари опште праксе (да и то је могуће у Србији), окусивши моћ власти и сласт новца, водећи се првенствено страначким и личним интересима, а не поштујући изборну вољу грађана, не устручавају се да неретко вештачки праве непоштене и непринципијелне коалиције само ради власти и новца. Најљући политички противници, међусобно извређани до некуса, преко ноћи постају пожељни коалициони партнери. Заклињу се да неће дозволити повратак „мрачних снага из деведесетих“, а одмах после избора не само да са тим истим „мрачним снагама“ праве коалицију већ их рехабилитују потписивањем политичке декларације о помирењу. Формирају тако власт за чију комбинацију је мало ко гласао.

Резултат тога грађане и државу је, показало се, поразио. Љубав и „брак из рачуна“ трају до новог мења карата. По правилу профитирају они политичари и странке који су спасени од „политичке смрти“. „Политичка смртница“ по броју освојених или поклонених мандата искористи „добротвора и спасиоца“ до краја „балада“ га политички сахрани. Но, то је можда и Божија правда. Не каже народ узалуд: Храни сироту за своју срамоту. Колико овде има морала у политици и политичке одговорности.

Да ли сви ти и још многи други „марифетлуци“ неких политичара пролазе и зашто код наших грађана? У условима неразвијене политичке културе и свести грађана, кратке

традиције вишестранацја, све израженије апатије грађана и посебно пасивности и „гледања свог посла“ интелектуалне елите, као и кратког памћења, лако се манипулише обичним грађанима. Таквом стању ствари доприноси и уврежено мишљење да политика без морала и политичари су подложни политичкој одговорности само на изборима. Међутим, лукавији и препреденији политичари разним предизборним махинацијама, сакривајући се некада кроз предизборне коалиције, избегну заслужену „политичку казну“ и ето их опет у новом-старом политичком руху.

Да ли се и како наше друштво бори против неморала у политици? Изгледа недовољно или никако јер још немамо изграђене и прихваћене норме понашања и санкционисања политичке (не)одговорности. Ако су организовани криминал и корупција у нашем друштву системског карактера, о чему постоји значајан степен сагласности, немам дилеме да утврдим да је и неморал у политици такође великим делом системског карактера. Ова два зла су, није тешко доказати, међусобно условљена и повезана, те би и борбу за њихово посебно предупредивање требало водити упоредо, истина другачијим средствима. У ранијем социјалистичком систему, као средство за борбу против неморала у политици, постојала је тзв. морално политичка подобност. Без обзира на многе недостатке па чак и злоупотребе тог института, као значајне полуге партијског чланства у супротстављању првенствено политичарима на високим функцијама због кршења моралних норми у политици, он је ипак производио одређене позитивне ефекте у друштву, а обичном човеку давао шансу да и он представља утицајног чиниоца у друштву у области какве-такве политичке коректности. А шта данас обични грађанин у Србији може и како да се бори против неморала у политици?

Многа друштва у свету са већом традицијом парламентаризма и друштвене одговорности, као и опште културе, бране се мање-више успешно од „политичке загађености“. Нека постсоцијалистичка друштва су користила институт лустрације, друга су искристалисала одређени кодекс понашања и стриктно поштовање етичких норми у понашању политичара. Таква друштва посебну пажњу поклањају образовно-васпитном систему младих људи и подизању њихове свести о политици као узвишеној друштвеној делатности од изузетне важности за развој и напредак друштва. Значајну улогу такође поклањају средствима јавног информисања у откривању и жигосању морално неприхватљивог понашања носилаца друштвених функција важних за функционисање државе.

Политичка одговорност, независно од прекршајне и кривичне, свакако укључује и институт подношења оставке као часног чина, што је непознато у нашој пракси. Са повратком морала у политику свако друштво успешније решава многе проблеме који га оптерећују. Не треба губити наду да ће и српско друштво, уз бољу организацију кроз изградњу неуређене и запуштене државе и промовисањем етички прихватљивих норми понашања, а користећи позитивна страна искуства у комбинацији са својим традиционалним вредностима, изналазити начине да се бори са овом пошасту. Без такве наде, тонућемо даље у незнање.